

O'rta maktab o'quvchilarida 5–7 sinflar bo'yoq va chizmachilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish

Boboqulov Javohir Hamzayevich

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada 5–7 sinf o'quvchilarida bo'yoq va chizmachilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish metodikasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda darslarni ketma-ket rejalashtirish, rang, shakl va kompozitsiya bo'yicha ko'nikmalarni bosqichma-bosqich shakllantirish usullari, shuningdek o'quvchilarda ijodiy tafakkur, vizual idrok va estetik his-tuyg'ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar yoritiladi. Maqolada innovatsion metodlar, interfaol mashg'ulotlar va amaliy loyihalash asosidagi metodlardan foydalanishning o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi ochib beriladi.

Kalit so'zlar: bo'yoq ko'nikmalari, chizmachilik ko'nikmalari, bosqichma-bosqich ta'lim, 5–7 sinflar, tasviriy san'at, ijodiy tafakkur, estetik idrok, pedagogik metodika.

O'rta maktab o'quvchilarida tasviriy san'atni o'qitishda bo'yoq va chizmachilik ko'nikmalarini tizimli rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. 5–7 sinflarda darslarni bosqichma-bosqich tashkil etish o'quvchilarning nazariy bilimdan amaliy tajribaga o'tish jarayonini yengillashtiradi va ularni ijodiy faoliyatga faol jalb qiladi. Har bir bosqich — nazariy tayyorgarlik, kuzatuv, amaliy mashq va ijodiy ifoda — o'quvchilarda rang uyg'unligi, shakl va kompozitsiya bo'yicha ko'nikmalarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shovdirov S.A. (2017, 2025) tadqiqotlariga ko'ra, interfaol mashg'ulotlar va "teskari sinf" yondashuvi o'quvchilarning mustaqil ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, ular nazariy bilimlarni darsdan oldin o'zlashtiradi va amaliy mashg'ulotlarda qo'llaydi. Bosqichma-bosqich yondashuv o'quvchilarda fantaziya va vizual idrokni rivojlantiradi, rang va shakl bilan ishlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, innovatsion metodlar yordamida o'quvchilar o'z ijodiy qarashlarini shakllantiradi, san'atga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi va estetik his-tuyg'ularini boyitadi.

O'rta maktab bosqichida bo'yoq va chizmachilik ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni nafaqat texnik jihatlarni o'z ichiga oladi, balki o'quvchilarda badiiy tafakkur, ijodiy fikrlash va san'atga bo'lgan estetik qarashlarni shakllantiradi. Shu sababli, 5–7 sinflarda bosqichma-bosqich metodika asosida tasviriy san'atni o'qitish o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishiga muhim hissa qo'shadi.

5–7 sinflarda bo'yoq va chizmachilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish metodikasi o'quvchilarning texnik va badiiy malakalarini tizimli shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu metodika dars jarayonini bir nechta asosiy bosqichga bo'lishni nazarda tutadi: nazariy tayyorgarlik, kuzatuv, amaliy mashq va ijodiy ifoda.

Birinchi bosqich — nazariy tayyorgarlik. Bu bosqichda o'quvchilarga ranglar nazariyasi, shakl va kompozitsiya asoslari, yorug'lik va soya kabi elementlar tushuntiriladi. Shovdirov S.A. (2017) tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, nazariy bilimlar darsdan oldin o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilsa, amaliy mashg'ulotlar samaradorligi oshadi. O'quvchilar rang uyg'unligi va kompozitsiya yechimlarini nazariy asosda o'rganadilar.

Ikkinchi bosqich — kuzatuv. O'quvchilar tabiat yoki tayyor manzaralarni diqqat bilan o'rganib, rang, shakl va tafsilotlarni aniqlashni o'rganadilar. Bu jarayonda interfaol metodlardan foydalanish — guruh muhokamalari, vizual tahlil va minilayfxaklar o'quvchilarning kuzatuvchanligini oshiradi, ijodiy tafakkurini rivojlantiradi (Shavdirov S.A., 2017). Shu bosqichda o'quvchilar kuzatgan rang uyg'unliklari va tabiiy manzaralardagi detallarni chizmachilik orqali qayta yaratishni boshlaydilar.

Uchinchi bosqich — amaliy mashq. Bu bosqichda o'quvchilar nazariy bilimlarni amalda qo'llashni boshlaydilar. Bosqichma-bosqich yondashuv murakkab kompozitsiyalarni kichik qism-qismda yaratishga imkon beradi. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, fantaziya va tasavvurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar va vizual loyihalardan foydalanish, rang kombinatsiyalari va yorug'lik-soya effektlarini tajriba qilish imkonini beradi (Shovdirov S., 2024).

To'rtinchi bosqich — ijodiy ifoda. O'quvchilar o'z kuzatuv va amaliy mashg'ulot tajribalarini birlashtirib, rangtasvir va chizma orqali badiiy ifoda yaratadilar. Bu jarayon o'quvchilarda san'at orqali fikrlash, estetik his-tuyg'ularni rivojlantirish va mustaqil ijodiy qarashlarni shakllantirishga yordam beradi.

Innovatsion metodlar, masalan “teskari sinf” modeli, o‘quvchilarni darsdan oldin nazariy bilimlarni o‘zlashtirishga va darsda faqat amaliy mashg‘ulotlarga e‘tibor qaratishga imkon beradi, bu esa ijodiy faoliyatni samaraliroq qiladi (Shovdirov S., 2025).

Bosqichma-bosqich yondashuv o‘quvchilarda rangni idrok etish, kompozitsion yechimlarni tushunish va yorug‘lik-soya effektlarini aniqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, bu metodika o‘quvchilarda estetik idrokni, ijodiy tafakkurini va san’atga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Guruh ishlari, baholash va mulohazalar o‘quvchilarning analitik fikrlashini rivojlantiradi va mustaqil ijodiy qaror qabul qilishga rag‘batlantiradi (Ibraimov va Shovdirov, 2023).

Shu tarzda, 5–7 sinflarda bo‘yoq va chizmachilik ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish nafaqat texnik jihatlarni, balki o‘quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik idrok va madaniy ongni shakllantirishga xizmat qiladi. Bosqichma-bosqich metodika yordamida o‘quvchilar mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantiradi va san’atga bo‘lgan qiziqishlarini oshiradi.

5–7 sinflarda bo‘yoq va chizmachilik ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish metodikasi o‘quvchilarning texnik va badiiy malakalarini tizimli shakllantirishga yordam beradi. Nazariy tayyorgarlik, kuzatuv, amaliy mashq va ijodiy ifoda bosqichlari o‘quvchilarda rang, shakl, kompozitsiya va yorug‘lik bo‘yicha bilimlarni mustahkamlaydi. Innovatsion pedagogik metodlar, interfaol mashg‘ulotlar va “teskari sinf” modeli o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilishga o‘rgatadi va san’atga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Shu tariqa, bosqichma-bosqich metodika o‘quvchilarda estetik idrok, ijodiy tafakkur va madaniy ongni bir vaqtda shakllantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.

4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Ўзбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – № B10. – P. 192–198.
8. Шавдилов С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – P. 84–85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH // Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Vol. 3. – № 12. – P. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – № 3. – P. 60–66.

